

Afscheid in stijl

Dinsdag 9 november was het zover: directeur Arie Stolk van De Burcht zwaaide af. Hij deed dat in stijl - in de Tijgerzaal van Artis - waar de middag op zijn eigen verzoek niet enkel werd gevuld met een lichtvoetig programma, maar ook met een symposium over de uitvoering van de sociale zekerheid. Een onderwerp waar hij tijdens zijn lange loopbaan altijd veel mee heeft gehad. Maar na drie presentaties en een paneldiscussie, kreeg de dag alsnog een luchtiger einde.

“Er was eens een tijd dat we trots waren op de sociale zekerheid die we in dit land met elkaar tot stand hadden gebracht,” opende Arie Stolk veelbetekenend de middag. Het garanderen van een inkomen voor bejaarden, werklozen, verstandelijk en lichamelijk gehandicapten en zieken, vond hij een groot goed. “Maar die trotsheid van die jaren is verdwenen. Opeens kregen we te maken met de ‘Hollandse Ziekte’, waarin mensen met te hoge uitkeringen van de arbeidsmarkt werden gehouden. De oplossing daarvoor zou zijn: marktwerking, ook bij het GAK. Maar in 1999 werd er een draai van 180 graden in die gedachte gemaakt. De opstart naar de marktwerking ging niet door, en de uitvoering ging naar het UWV en kwam dus onder staatscontrole.” Stolk vraagt zich af of dat goed is geweest en of de uitvoering van de sociale zekerheid niet beter bij de sociale partners had kunnen blijven. Nu zou bijvoorbeeld de toepassing van de flexicurity veel beter door hen kunnen worden uitgevoerd.

Hans Kamps, de voorzitter van de ABU, komt vervolgens aan het woord. Als gesprekleider stelde hij met een grappig voorbeeld de vraag of de sociale partners het indertijd slecht hebben gedaan in de uitvoering van de sociale zekerheid. “Een arbeidsongeschikte meneer kwam bij het GAK en vroeg of hij een paard kon krijgen. Volgens z’n psychiater kon hij alleen zo weer arbeidsgeschikt worden. Dat paard werd hem in eerste instantie geweigerd, maar de rechter gaf hem gelijk en hij heeft uiteindelijk dat paard gekregen. De filosofie was in die tijd toch wel: liever 10 keer ten onrechte een uitkering verstrekt, dan 1 keer ten onrechte niet uitgekeerd.” Volgens Kamps staat nu ‘de activering’ voorop, maar ook dit systeem kent zijn zwaktes, want het is complex: voor elk ziektebeeld is een apart stelsel. “En de uitvoering binnen het hybride stelsel van publiek en privaat kent ook veel gevaren.”

De eerste presentatie van de middag was er een van Nicolette van Gestel (Radboud Universiteit) die de verandering in de organisatie en uitvoering van het sociaal stelsel van afgelopen 20 jaar heeft onderzocht. In uitgebreid historisch kader schetste zij een beeld van veranderingen die zelden op weldoordachte keuzes waren gebaseerd. Ze legt uit dat men in de loop der jaren vooral keuzes heeft gemaakt waarbij men goed wist aan te geven wat men vooral *niet* wilde. “Men

wilde geen DG Arbeidsvoorziening meer, geen arbeidsbureau bij de gemeenten meer, geen sociale partners in bestuur en uitvoering, geen uitkering zonder inspanning voor werken meer, geen aparte uitvoering voor werk en inkomen, geen afwenteling van de kosten op de overheid meer, geen bureaucratie meer, geen ondoorzichtigheid, geen politiek bemoeienis met de uitvoering. De vraag is: wat heeft dat ons allemaal opgeleverd aan verbeteringen. Ik ga het antwoord hierop niet geven, maar gezien het voortdurende debat mogen we ons die vraag wel stellen. Er is een terugkerende onvrede als we dit niet oplossen, en dat leidt tot een spiraal van opeenvolgende hervormingen, die ook weer tegenstrijdige prikkels, hoge reorganisatiekosten en schade aan de uitvoering met zich meebrengen.”

Flip Buurmeijer (Raad van Advies CWI) - de volgende spreker - is jarenlang nauw betrokken geweest bij de uitvoering van de sociale zekerheid. “De reden waarom men in de jaren ‘80 naar die uitvoering ging kijken, was dat het volume zo sterk groeide. Er ging zo’n groot deel van het BNP naar de uitkeringen, dat het niet te houden was. Het korten van de uitkeringen leidden niet tot krimp van het volume. Dus moesten we wel naar de uitvoering kijken.” Buurmeijer belicht de ontwikkelingen van de loop de jaren die hij vanuit de praktijk van de politiek meemaakte. “Er is inderdaad wel erg veel heen-en-weer geslingerd. En ik vraag me af of de politici van dit moment echt doorhebben wat er heeft plaatsgevonden en waar we nu zijn. Juist politici zouden op dit soort bijeenkomsten moeten komen om meer reflectie op het verleden te kunnen maken, zodat je in de toekomst wat bestendiger zou kunnen opereren. Ik vind dat er nog steeds goede kansen zitten. Ik vind dat je regie en uitvoering goed gescheiden moet houden. En ik vind dat de publiek-private samenwerking heel erg nodig is.”

Gijs Herderschêe schetst eveneens een kort historisch beeld over de uitvoering van de sociale zekerheid, en hoe de bonden langzaam uit die uitvoering zijn verdwenen. Hij concludeert dat de staat nooit sterker is geweest bij de uitvoering dan nu. “Dat moet zo blijven. Alleen zo heeft de overheid greep en zicht op de uitvoering en de uitwerking van wetgeving.” Hij zet wel zijn vraagtekens bij het effect van “al die miljarden” die door de overheid beschikbaar worden gesteld om uitkeringsontvangers aan een baan te helpen. Daar kan nog volgens hem nog een hoop aan verbeterd worden. “Dit kabinet wil dat de arbeidsongeschiktheidsverzekering privaat zal worden uitgevoerd. Maar ik vind het een slecht plan om nu te privatiseren. Al 12 twaalf jaar kunnen bedrijven zich verzekeren voor de arbeidsongeschiktheidsregeling, maar dat gebeurt nauwelijks. Wie wil, kan het regelen, maar wanneer men iets opgelegd krijgt, gaat men het slecht doen. Er is nu een heldere overzichtelijke verantwoordelijkheidsverdeling, dus laten we het daar mee even bij houden.”

Na de voordrachten discussiëren de sprekers en vele mensen uit de zaal nog een tijd over het feit of de sociale partners nu wel of niet uit de sociale zekerheid zijn gedreven, of er niet toch positieve resultaten zijn gekomen door de vele veranderingen in de uitvoering, en of we de sociale partners eigenlijk wel missen bij die uitvoering. Na deze serieuze discussies die overigens wel met de nodige vrolijkheid werden gevoerd, nodigde Arie Stolk iedereen uit voor een drankje aan de bar. Hij werd daar verrast met een wijncursus als cadeau én actrice Pauline van Antwerpen interviewde Arie als oude, verliefde vakbondsbekende genaamd Ans Cohen. En

op de melodie van Herman van Veen's 'Anne' zingt ze een prachtige 'liefdesverklaring', waarvan het laatste refrein een toepasselijk einde is van een mooi afscheid.

Arie, mijn wereld was zo mooi
als er toch tussen ons iets zou gebeuren
Arie, jij blijft voor altijd in mijn hart
'k Zal aan je denken
ook al is het met veel smart, heel veel smart